

Święto historyków

Zjazd Historyków Polskich to najważniejsza data w kalendarzu tych, którzy zawodowo zajmują się historią – w rozmowie z Magdaleną Semczy-szyn mówi **dr hab. Adam Makowski**, profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich

We wrześniu w Szczecinie odbędzie się XIX Powszechny Zjazd Historyków Polskich. Czy miejsce tego wydarzenia, najważniejszego dla środowiska historycznego, wpływa na program zjazdu?

Położenie Szczecina, a także otwarcie naukowców z Uniwersytetu Szczecińskiego na badania w kierunku morza i dziejów Europy Północnej, ze szczególnym uwzględnieniem kontaktów transgranicznych, to elementy, które w sposób naturalny naznaczyły program zjazdu. Również nasze bliskie kontakty z partnerami w Niemczech powodują, że współpraca polsko-niemiecka została silnie wyeksponowana. W programie znalazło się także sympozjum poświęcone problematyce Ziemi Odzyskanych. Zaznaczmy, że „morskość” znajdująca odzwierciedlenie w tytule zjazdu („Polska–Bałtyk–Europa”) nie jest pojmowana jedynie w kategoriach marynistycznych. Chcemy pokazać morze jako pomost kulturowy, cywilizacyjny i gospodarczy z Europą i światem. Stąd hasło zjazdu i pomysł na poszczególne sesje: ludzie, morze, konflikty, Europa i regiony oraz oczywiście – edukacja.

Zatrzymajmy się przy edukacji. Wiele wydarzeń zjazdu ma przyciągnąć nie tylko specjalistów czy miłośników historii, lecz także osoby, które historia może dopiero zainteresować.

Myslę, że XIX zjazd będzie miał do zaoferowania o wiele więcej elementów edukacji społecznej, niż to miało miejsce w przeszłości. Uznaliśmy, że misja edukacyjna zjazdu powinna być realizowana na najniższym szczeblu i dotyczyć szerokiego grona odbiorców. Stąd pomysł, aby wydarzenie to stało się preludem do Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki. Postawiliśmy także na udział młodzieży. Zjazd odbywa się jednocześnie w sześciu miastach regionu i w czterestu miejscach w samym Szczecinie, aby maksymalnie ułatwić dostęp do wszystkich wydarzeń. Chcemy sfinansować przyjazd uczniów ze szkół z naszego województwa. Imprezy towarzyszące zjazdowi również będą otwarte dla wszystkich chętnych, nie tylko dla zawodowych historyków. W dniach zjazdu będzie można bezpłatnie zwiedzać muzea w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, na wyspie Wolin i w Kołobrzegu. Przygotowa-

Fot. ze zbiorów Adama Makowskiego

dr hab. Adam Makowski

– profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, dyrektor tamtejszego Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych; badacz historii społecznej i politycznej Polski XX wieku, szczególnie procesów integracyjnych ziem zachodnich i północnych z Polską po II wojnie światowej i historii gospodarczej Pomorza

Zachodniego. Jest autorem ponad 70 publikacji, w tym m.in. monografii *Pomorze Zachodnie w polityce gospodarczej Polski w latach 1950–1960* (2006).

liśmy wycieczki tematyczne po Szczecinie (np. statkiem po porcie) oraz autokarowe po regionie: Stralsund oraz Kamień Pomorski–Wolin. W programie są również projekcje filmów, spotkania autorskie, koncerty i wizyta w Kwaterze Wielonarodowego Korpusu NATO. Kolejny element, który może przyciągnąć młodych ludzi, to nowoczesne technologie. Podczas dwóch sympozjów będziemy się zastanawiać nad wykorzystaniem w nauce historycznej współczesnej technologii cyfrowej, chociażby w kontekście funkcjonowania archiwów. W trakcie sympozjum zatytułowanego „Panta rhei. Historia 2.0” zostaną omówione nowoczesne narzędzia warsztatowe historyka, nowe formy źródeł, dydaktyka cyfrowa oraz popularyzacja historii przy wykorzystaniu Internetu.

Czy rozwój nowoczesnych technologii, szczególnie Internetu, nie stawia pod znakiem zapytania tradycyjnej formy zjazdu?

Spodziewamy się ok. 3 tys. gości, w tym około tysiąca młodzieży szkolnej. Do udziału w sesjach zgłosiło się ponad pięciuset prelegentów. Nie wszystkie referaty mogliśmy uwzględnić w programie. Przez cztery dni odbędzie się łącznie 55 konferencji. Już to olbrzymie zainteresowanie świadczy o aktualności formy zjazdu. Nowoczesne technologie powinny być traktowane nie jako substytut myśli, dyskusji, konfrontacji poglądów i refleksji, lecz jako ich dopełnienie. Organizatorzy zjazdu biorą pod uwagę rozwój technologii i z nich czerpią. Rejestracja odbywa się w systemie internetowym, komunikacja z uczestnikami jest prowadzona wyłącznie elektronicznie, niektóre wydarzenia będą transmitowane w Internecie. Planujemy udostępnić aplikację, która ▶

Odezwa Polskiego Towarzystwa Historycznego XIX Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Szczecin 2014 Polska – Bałtyk – Europa

*Naszym przodkom wystarczały ryby słone i cuchnące,
My po świeże przychodzimy, w oceanie pluskające!
Ojcom naszym wystarczało, jeśli grodów dobywali,
A nas burza nie odstrasza ni szum groźny morskiej fali.
Nasi ojce na jelenie urządzali polowanie,
A my skarby i potwory łowim, skryte w oceanie!*

(Gall Anonim)

Szczecin, gospodarz XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, jest miejscem szczególnym, chociaż mało znanym polskim historykom. Miasto to, jak żadne inne spośród znajdujących się obecnie w granicach Rzeczypospolitej, miało skomplikowane losy typowe dla ośrodków pogranicza. Założone przez nadbałtyckich Słowian, którzy doprowadzili je do rozkwitu, zdobyte przez Polaków, uzależnione potem od Duńczyków, wreszcie lokowane na nowych zasadach przez Niemców, odgrywało znaczącą rolę w Kwartale Wandyjskim miast hanzeatyckich. Jednocześnie było stolicą Księstwa Szczecińskiego błyszczącą w XVI wieku blaskiem Odrodzenia. W XVII i na początku XVIII wieku zarządzane przez Szwedów, następnie przejęte przez Prusaków stało się głównym portem Królestwa Pruskiego. Był też Szczecin miastem hugenotów oraz znaczącej społeczności żydowskiej. Wreszcie w XIX i XX wieku stał się prawdziwą metropolią, wielkim portem i ośrodkiem przemysłowym, który od 1945 roku znajduje się i rozwija w granicach państwa polskiego. W swych dziejach był więc Szczecin miastem wielu kultur i wielu nacji. Historię ośrodka spaja w jedną logiczną całość właśnie morze, zawsze obecne w jego dziejach. Stąd też obrady XIX Powszechnego Zjazdu Historyków w Szczecinie prowokują do wspólnego zastanowienia się nad znaczeniem mórz i samego Bałtyku w historii Polski i Europy. Tematem przewodnim XIX Zjazdu Historyków będzie więc bardzo szeroko rozumiana problematyka morska.

Chcielibyśmy przez pryzmat Bałtyku spojrzeć na losy Polski i kontynentu europejskiego. Wskazać na morze jako czynnik spajający i ułatwiający modernizację żyjących nad nim społeczeństw. Bałtyk i morza oblewające Europę były nie tylko miejscami żeglugi, umożliwiającymi wymianę między różnymi strefami gospodarczymi Europy, ale również polem rywalizacji o wpływy, od których zależał los całych narodów, wreszcie żywiołem ułatwiającym szerzenie kultury, sztuki, zwyczajów, idei czy poglądów. Bałtyk i inne morza widzielibyśmy kompleksowo jako jedno z głównych spoiw społeczeństw europejskich, pozwalające na wzajemne poznawanie się, porozumiewanie, handlowanie, politykowanie i wojowanie. Dla Polski Bałtyk to nie tylko wąskie „okno na świat” tak często prezentowane w historiografii polskiej, ale przestrzeń ułatwiająca spotkanie się, a następnie stapianie Polaków z Europą. Morze rozumiemy więc wszechstronnie i patrzymy na nie z punktu widzenia człowieka, kultury, wojny, gospodarki, idei i myśli politycznej oraz nadmorskich regionów i ich szans rozwojowych.

Zapraszamy na zjazdowe obrady do Szczecina osoby interesujące się dziejami Polski, Bałtyku i Europy. Zapraszamy koleżanki i kolegów historyków ze wszystkich ośrodków w Polsce. Pragniemy też gościć badaczy zagranicznych. Szczególne zaproszenie kierujemy do nauczycieli historii, dla których przygotowujemy odrębne posiedzenia poświęcone problemom edukacji historycznej, oraz do studentów i młodzieży szkolnej. Mamy bowiem nadzieję, że ukazanie losów Polski i Europy poprzez Bałtyk i inne akweny oblewające kontynent europejski stanowić może odmienne spojrzenie na znane już w historiografii polskiej problemy.

XIX Powszechny Zjazd Historyków Polskich w Szczecinie odbędzie się pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego.

pomoże uczestnikom poruszać się po Szczecinie i orientować się we wszystkich wydarzeniach zjazdu.

Czy w programie zjazdu znalazły się wydarzenia przygotowane z myślą o nauczycielach?

Nauczyciele są integralną częścią cechu historycznego, stąd też zjazd sam w sobie jest dla nich formą doskonalenia zawodowego. Specjalnie do nauczycieli adresujemy składającą się z trzech części sesję „Edukacja”, podczas której m.in. odbędą się dysku-

sje na temat komisji podręcznikowych, współczesnej edukacji historycznej i podstawy programowej. Do udziału w obradach została zaproszona minister edukacji narodowej Joanna Kluzik-Rostkowska. Oprócz tego przygotowujemy materiały dla nauczycieli z propozycjami i scenariuszami lekcji. Pomoce dydaktyczne będą dostępne także w formie elektronicznej.

Do Szczecina przyjadą także goście z zagranicy.

Oczywiście. Historia Polski jest przedmiotem badań naukowców za granicą. Wielu z nich jest członkami Polskiego Towarzystwa Historycznego – głównego organizatora zjazdu. W Szczecinie pojawią się reprezentanci towarzystw historycznych, z którymi współpracujemy, m.in. z Niemiec, Czech, Słowacji i Węgier. Obecność badaczy spoza Polski w naturalny sposób uzasadnia także tematyka zjazdu. Do udziału w dyskusji o Bałtyku zaprosiliśmy history-

ków z Niemiec, Finlandii, Szwecji, Litwy, Łotwy, Estonii i Rosji. Zaakcentowane zostaną także relacje polsko-niemieckie. Warto zwrócić uwagę na dwa wydarzenia: spotkanie zatytułowane „Przekraczanie granic. Dialog historyków polsko-niemieckich” oraz wspólne seminarium doktorantów z Greifswaldu i Szczecina.

Z programu zjazdu wnioskuję, że organizatorzy uwzględnili także ważne rocznice historyczne, przypadające w roku 2014: stulecie wybuchu I wojny światowej, 25. rocznicę przemian roku 1989 i akcję „Burza” 1944 roku, wpisującą się w bloki tematyczne o II wojnie światowej i okupacji.

Obu wojnom światowym zostało poświęcone spotkanie „Jak Polacy przeżywali wojny światowe w XX wieku?”. Z kolei Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie pod okiem prof. dr. hab. Roberta Traby przygotowuje symposium „Okupacja niemiecka w Polsce. Codzienność – światy przeżywane

– pamięć”. Punktem wieńczącym obrady będzie panel dyskusyjny na temat doświadczeń kulturowych i badawczych związanych z przemianami roku 1989 zatytułowany: „25 lat po Jesieni Narodów w Europie Środkowej 1989–2014”. Wezmą w nim udział przedstawiciele dziewięciu krajów.

Jak Pan Profesor ocenia znaczenie powszechnych zjazdów dla środowiska historycznego w Polsce?

Od pierwszego zjazdu, który odbył w Krakowie w 1880 roku, rozpoczęła się integracja środowiska historycznego. Od tego czasu kolejne spotkania wyznaczają rytm, który napędza nas wszystkich do działania. Podczas zjazdów dochodzimy do konkretnych ustaleń, panuje niepowtarzalny klimat wymiany myśli. Ożywione dyskusje, wymiana poglądów i doświadczeń sprzyjają integracji. Rezultatem zjazdu są też ważne publikacje. To niewątpliwie najważniejsze wydarzenie dla tych, którzy zawodowo zajmują się historią, ale także cenna inicjatywa sprzyjająca jej popularyzacji. 📌

IPN na XIX Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich

Na zjeździe Instytut Pamięci Narodowej współorganizuje dwa sympozja: „Jak Polacy przeżywali wojny światowe?” oraz „Polska emigracja polityczna okresu zimnej wojny”.

Podczas poszczególnych sesji wyniki swoich badań naukowych zaprezentują pracownicy IPN:

- dr Grzegorz Bębniak: „Freikorps Ebbinghaus – bojownicy i kaci”
- dr Małgorzata Choma-Jusińska: „Program dystrybucji książek z Zachodu. Mało znany epizod zimnej wojny”
- dr Marcin Chorążki: „Świadek, protokół przesłuchania świadka oraz relacje jako dokumenty do badania dziejów historii najnowszej. Podobieństwa i różnice w pracy prokuratora IPN i historyka”
- dr Anna Czocher: „Mechanizmy represji i struktura terroru dnia codziennego”
- prof. dr hab. Jerzy Eisler: „Dlaczego nie lubimy biografii osobistości z czasów PRL?”
- dr Joanna Hytrek-Hryciuk: „»Poczucie skrajnego strachu«. Przemoc wobec niemieckich mieszkank Dolnego Śląska w ostatnich miesiącach II wojny światowej oraz pierwszych miesiącach powojennych”
- Agnieszka Jaczyńska: „Okupacja w polskich i niemieckich podręcznikach szkolnych”
- dr Natalia Jarska: „Robotnice w PRL”
- dr Eryk Krasucki: „Punkt wyjścia. Dyskusje historyków wokół biografistyki między »odwilżą« a upadkiem PRL”
- dr Sebastian Ligarski: „Konflikty społeczne a specyfika Ziemi Zachodnich i Północnych Polski (1945–1989)”
- dr Sławomir Łukasiewicz: „Polityczność emigracji polskiej okresu zimnej wojny”
- dr Sebastian Piątkowski: „Gdzie wojna rzuciła Polaków? Różne miejsca, różne sytuacje”
- dr Patryk Pleskot: „Jak opisać zjawisko emigracji solidarnościowej?”
- dr Magdalena Semczyszyn: „Aba Kowner, Elizer Lidowski, Icchak Cukierman – organizatorzy nielegalnej żydowskiej emigracji po wojnie”
- Bartłomiej Warzecha: „Zachowanie żołnierzy Armii Czerwonej na Górnym Śląsku po przejściu frontu w 1945 roku”
- dr hab. Marek Wierzbicki: „Życie codzienne Polaków pod okupacjami – wymiar materialny i psychologiczny”
- dr hab. Janusz Wróbel: „Polska diaspora po 1939 roku i zapomniany pomysł atlasu polskiego uchodźstwa”

W dyskusji zatytułowanej „Okupacja niemiecka i jej następstwa w polskiej i niemieckiej pamięci. Dyskusja polityczno-historyczna” weźmie udział prezes IPN dr Łukasz Kamiński.

Ponadto podczas zjazdu będzie odbędzie się kiermasz wydawnictw IPN i ekspozycja wystaw powstałych w instytucie:

- „Sonderlaboratorium SS. Zamojszczyzna – pierwszy obszar osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie”
- „Każń profesorów lwowskich. Wzgórza Wuleckie 1941”
- „Przez Morze Czerwone. Rzeczpospolita Polska na Uchodźstwie 1945–1990”
- „»...Niech polska ziemia utuli ich do snu...«. Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego”

Szczegółowy program zjazdu na stronie: <http://pthszczecin.pl/>